

Nr 178.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående särskilda avlöningsförmåner för den vid marinens flygväsende tjänstgörande personalen; given Stockholms slott den 4 april 1917.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att personal, tjänstgörande vid marinens flygväsende, må, utöver densamma enligt stat och författningar tillkommande avlöningsförmåner, från och med år 1918 komma i åtnjutande av särskilda förmåner i enlighet med i statsrådsprotokollet angivna grunder.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Hans Ericson.

*Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 4 april 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
Statsråden: VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÅRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Departementschefen, statsrådet Hans Ericson, anförde härefter:

Nådigt brev
den 21 no-
vember 1914.

Genom nådigt brev den 21 november 1914 har medgivits, att personal vid marinen, som kommenderats att tjänstgöra såsom flygbåtförare, spanare¹⁾ (observationsofficer) eller flygbåtmekaniker²⁾, finge, utöver samma personal eljest tillkommande avlöningsförmåner ävensom resekostnads- och traktamentsersättning, då sådan ersättning författningssenligt skulle utgå, åtnjuta flygtillägg med följande belopp för varje dag under kommenderingen, nämligen:

¹⁾ Numera benämnd flygbåtspanare.

²⁾ » » flygbåtmaskinist.

flygbåtförare	10 kronor
spanare (observationsofficer)	8 »
flygbåtmekaniker	3 »

Därest uppkommen skada å använd materiel eller materielens beskaffenhet i övrigt utgjorde hinder för flygbåtförare eller spanare att deltaga i flygning under en tidsföljd av mer än sju dagar, skulle dock gälla den inskränkningen, att flygtillägget under större del av den tid, hindret varade, än nämnda sju dagar icke skulle utgå. Till den, som tillfälligt tjänstgjorde såsom spanare, skulle dylikt flygtillägg utgå med 8 kronor för varje dag, han deltog i flygning.

Vidare har Kungl. Maj:t förordnat, att vad sålunda föreskrivits skulle tillämpas från och med början av marinens flygskola den 1 april 1914.

I samma nådiga brev har slutligen föreskrivits, att de av nyss-nämnda bestämmelser intill utgången av år 1914 förorsakade kostnader skulle, i den mån de icke kunde bestridas av anslaget till flottans övningar enligt 1914 års stat, utav marinförvaltningen med omhändertagande medel förskjutas och framdeles anmälas till ersättande, samt därefter uppkommande dylika kostnader utgå av anslaget till flottans krigsberedskap och övningar.

I skrivelse den 14 juni 1916 har riksdagen i avseende härå uttalat, att frågan om tilldelande av särskilt flygtillägg syntes utgöra ett spörsmål, varöfver riksdagens mening borde inhämtas. Enligt riksdagens mening torde det kunna sättas i fråga, huruvida flygtillägg vore den rätta formen för den tilläggsförmån, man velat bereda, eller om icke, åtminstone alternativt, tillförsäkrande av ersättningsbelopp i händelse av olycksfall borde förekomma. Riksdagen funne det också möjligt, att de belopp, vartill flygtilläggen blivit bestämda, kunde tåla någon jämkning.

Riksdagens
skrivelse den
14 juni 1916.

Med anledning av vad riksdagen sålunda anfört har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 21 juni 1916 anbefallt marinförvaltningen och chefen för marinstaben att verkställa utredning, huruvida flygtillägg kunde anses vara den rätta formen för den tilläggsförmån, man velat bereda ifrågavarande personal, eller om icke, åtminstone alternativt, tillförsäkrande av ersättningsbelopp i händelse av olycksfall borde förekomma samt, därest formen av flygtillägg ansåges böra bibehållas, huruvida de belopp, vartill flygtilläggen blivit bestämda, möjligt kunde

Nådigt brev
den 21 juni
1916.

något jämkas, ävensom till Kungl. Maj:t inkomma med det yttrande och förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Marinförvalt-
ningens och
chefens för
marinstaben
skrivelse den
14 mars 1917.

Till åtlydnad härav hava marinförvaltningen och chefen för marinstaben avgivit yttrande i frågan av den 14 nästlidna mars samt därvid anført i huvudsak följande.

Det syntes myndigheterna lämpligast att till flygbåtförare, flygbåtspanare och flygbåtmaskinister finge utgå flygtillägg av ungefärligen samma storlek, som i nådiga brevet den 21 november 1914 föreskrivits, dock med de ändrade grunder för dess beräkande, som nedan närmare angåves och motiverades.

Detta borde dock icke utesluta rättighet till erhållande av ersättning för olycksfall, vilken förmån rimligen borde tillerkännas ifrågasvarande personal.

Att, såsom riksdagen alternativt förutsatt, flygpersonalens särskilda förmåner skulle utgöras av enbart olycksfallsersättning, kunde marinförvaltningen och chefen för marinstaben för närvarande icke tillstyrka. För att uppmuntra personalen att söka anställning vid flygväsendet torde det nämligen vara erforderligt, att en förhöjning i avlöningen i främsta rummet komme till stånd.

Emellertid syntes det myndigheterna, som om en bättre avvägd fördelning av de kontanta avlöningstillägg, som hittills tillerkänts sagda personal, skulle stå att vinna genom flygtilläggets uppdelande på ett *fast arvode* och *rörliga flygpremier*. Arvodet vore avsett att representera, förutom rekryteringspremie, ersättning för att personalen ständigt skulle vara skyldig att stå till förfogande för flygtjänst och torde därför böra utgå med likartat belopp under hela den tid, anställningen vid flygväsendet varade, även om flygning tillfälligtvis av skilda skäl ej kunde utföras. Flygpremier skulle däremot tjäna som en sporre för personalen att företaga längre flygningar, och bleve genom dessas tillämplande förhållandet mellan tillägget i avlöningsförmåner och verkliga utförd flygning sinsemellan bättre avpassat än vad fallet varit med tillämplande av förutvarande bestämmelser för flygtilläggets utbetalande.

Enligt gällande bestämmelser uppdelades utbildningen av flygbåtförare i två skeden. Det första omfattade avläggandet av de prov, som erfordrades för erhållande av *internationellt flygcertifikat*, och torde komma att tillsvidare i första hand förläggas till aeroplanfabrikernas flygskolor samt beräknades pågå högst omkring tre månader, varefter eleven i regel omedelbart kommenderades till tjänstgöring vid ma-

rinens flygväsende i egenskap av flygbåtförare. Det andra skedet utgjordes av certifikatflygbåtförarens utbildning vid marinens flygskola till *militär flygbåtförare* — ett väsentligen högre prov.

Enligt förenämnda nådiga brev den 21 november 1914 komme eleven ej i åtnjutande av flygtillägg med 10 kronor för dag, förrän han kommenderats att tjänstgöra såsom flygbåtförare vid marinens flygväsende. Under den första utbildningstiden, innan han avlagt godkända prov för erhållande av internationellt flygcertifikat, tilldelades honom sålunda icke något flygtillägg. Detta syntes marinförvaltningen och chefen för marinstaben riktigt, ty om eleven icke förmådde tillgodogöra sig den första utbildningen på sådant sätt, att han kunde vinna anställning såsom flygbåtförare vid flygväsendet, och staten följaktligen icke hade något gagn av utbildningsarbetet, syntes staten icke böra under denna utbildningstid bestrida andra kostnader än de direkta utgifterna för utbildningen.

De särskilda beklädnadspersedlar, som vore nödiga för tjänstgöringen å flygbåt, torde statsverket emellertid böra tillhandahålla åt elev under utbildningstiden.

För chefen för marinens flygväsende torde ej några särskilda förmåner böra beräknas vid av honom företagna flygningar, utan torde han i stället böra komma i åtnjutande av ett mindre arvode.

Med stöd av vad sålunda anförts hade marinförvaltningen och chefen för marinstaben överlämnat följande

Förslag

till särskilda avlöningsförmåner för personal, tillhörande marinens flygväsende, att utgå utöver samma personal eljest tillkommande avlöningsförmåner.

I. Flygbåtförare.

a) *Officer på stat, vilken efter vunnet internationellt flygcertifikat eller genomgången utbildning, som av Konungen förklarats skola motsvara dylikt certifikat, kommenderades att tjänstgöra vid marinens flygväsende.*

1) Ekiperingshjälp till ett belopp av 400 kronor vid första anställning vid marinens flygväsende.

2) Arvode till ett belopp av 125 kronor för varje påbörjad kalendermånad av anställningstiden vid marinens flygväsende.

3) Flygpremie, att utgå till sådana flygbåtförare, vilka fullgjort militärflygarproven, med 8 kronor för flygning under sammanlagt en timme, dock med högst 160 kronor för en och samma kalendermånad, samt till annan flygbåtförare med 5 kronor för flygtimme, dock högst med 100 kronor för en och samma kalendermånad. Sedan maximibeloppet för en kalendermånad intjänats, finge under samma månad företagna ytterligare flygningar ej tagas i betraktande vid beräkning av flygpremiens belopp för nästpåföljande månad.

b) *Värnpliktig, som efter vunnet internationellt flygcertifikat eller motsvarande utbildning kommenderades att tjänstgöra vid marinens flygväsende.*

1) Flygkläder in natura på statens bekostnad.

2) Arvode och 3) Flygpremie lika med flygbåtförare av officers grad, att utgå utöver honom enligt värnpliktslagen tillkommande för-måner.

För under b) angiven personal, vilken icke vid marinens flygväsende erhållit den utbildning, som erfordrades för erhållande av internationellt flygcertifikat, utan skaffat sig sådan utbildning på egen bekostnad, borde tillkomma en särskild ersättning härför, *utbildningspremie*, med 1,000 kronor. Lägre ersättning än nämnda premiebelopp torde ej böra ifrågasättas, enär statens kostnader för en flygbåtförares första utbildning för närvarande ej oväsentligt överstege samma belopp.

II. Elever, vilka vid flygväsendet bibringades den första utbildning, som erfordrades för erhållande av internationellt flygcertifikat.

a) *Officer på stat.*

Flygkläder in natura på statens bekostnad.

b) *Värnpliktiga.*

Ingen annan förmån än den, som utginge för vanlig värnplikts-tjänstgöring, dock att kronan tillhandahölle flygkläder in natura.

III. Flygbåtmaskinister.

a) *Underofficer, underofficerskorpral eller korpral av stammen, som kommenderades att tjänstgöra vid marinens flygväsende.*

Arvode till ett belopp av 60 kronor för varje påbörjad kalendermånad av anställningstiden vid flygväsendet.

b) *Värnpliktiga, som kommenderades att tjänstgöra vid marinens flygväsende.*

Arvode lika med flygbåtmaskinist av stammen.

IV. Flygbåtspanare.

Såväl flygbåtmaskinist som den, vilken utan att vara anställd vid marinens flygväsende kommenderades eller beordrades att tjänstgöra såsom spanare, åtnjöte — jämväl under utbildningstiden — förutom flygkläder in natura, flygpremie under dylik tjänstgöring med 5 kronor för flygtimme, dock högst med 15 kronor för dag och 100 kronor för kalendermånad, allt enligt i punkt I a) 3) angiven beräkningsgrund.

V. Chef för marinens flygväsende.

Arvode till ett belopp av 50 kronor för varje påbörjad kalendermånad.

Enär flygtillägg enligt i nådiga brevet den 21 november 1914 angivna grunder vore inberäknade uti det anslag till flottans krigsberedskap och övningar, som beräknats uti ett av chefen för marinstaben den 8 november 1916 avgivet förslag till organisationsplan för flottan samt normalplan för flottans krigsberedskap och övningar, och då ett bifall till det nu framlagda förslaget ej komme att göra någon nämnvärd ökning av nämnda anslag erforderlig, syntes lämpligast, att de föreslagna särskilda avlöningsförmånerna utginge av anslaget till flottans krigsberedskap och övningar, helst som flygtjänsten vid marinen för framtiden vore avsedd att fullgöras såsom sjötjänst.

Ehuru marinförvaltningen och chefen för marinstaben efter verkställd utredning funnit flygtillägg av nu angiven art vara en lämplig form för den tilläggsförmån, som borde beredas personal av marinen, kommenderad till tjänstgöring vid marinens flygväsende, syntes det likväl, i betraktande av under flygning ofta förekommande olycksfall, som kunde hårt drabba såväl den skadade som honom närstående, skäligt att, förutom här föreslagen form för flygtillägg, åt flygpersonalen bereddades särskild ersättning för olycksfall under flygning. Därest Kungl. Maj:t skulle anse rättvist, att flygpersonalen medgäves jämväl olycksfallsersättning, hemställde marinförvaltningen och chefen för marinstaben, att uppdrag måtte meddelas dem att därom verkställa särskild utredning och avgiva förslag i ämnet.

Till en början anhåller jag få erinra, hurusom Kungl. Maj:t i proposition (nr 73) till innevarande års riksdag angående vissa åtgärder

Departements-
chefens
yttrande.

för sjöförsvarets stärkande framlagt ny plan för det marina flygväsendets utbyggnad samt i anslutning därtill föreslagit riksdagen att till anskaffning av materiel m. m. för nämnda flygväsende bevilja ett anslag av 2,418,000 kronor och därav för år 1918 anvisa 1,543,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda belopp redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 803,000 kronor. Av omförmälda belopp, 2,418,000 kronor, avsågs vidare 875,000 kronor att uppföras på 1919 års stat; och beräknades den årliga ersättningskostnaden för vidmakthållande av flygbåtflottan att från och med år 1920 utgå med sistnämnda belopp, 875,000 kronor. Berörda plan innebar icke någon ändring beträffande det antal flygbåtar, som enligt ett tidigare förslag (propositionen nr 219 till 1916 års riksdag) ifrågasatts till anskaffning för marinens räkning, men vartill erforderliga medel icke blivit beviljade, utan hänförde sig den omläggning, som enligt sagda plan ansetts böra genomföras, därtill att, enligt vad erfarenheterna på den militära flygteknikens område givit vid handen, det befunnits nödvändigt att övergå till flygbåtar av väsentligt större, kraftigare och mera snabbgående typ än som förut ansetts behövt. Någon rubbning i det vid 1914 års senare riksdag beräknade personalbehovet för flygflottans stambemanning har icke i planen ifrågasatts i vidare mån än att antalet flygbåtmaskinister ökats med 2, varigenom de årliga kostnaderna för bemanningen skulle komma att höjas med 2,450 kronor.

Redan tidigt riktades uppmärksamheten på angelägenheten därav, att särskild ersättning, utöver de enligt stat och författningar utgående avlöningsförmånerna, borde komma den vid marinens flygväsende tjänstgörande personalen till godo; och genom förutnämnda nådiga brev den 21 november 1914 tillerkändes flygpersonalen under vissa villkor ett s. k. flygtillägg, vilket utgör, för flygbåtförare 10 kronor för dag, för flygbåtspanare 8 kronor för dag och för flygbåtmaskinist 3 kronor för dag. Detta flygtillägg är avsett att utgöra ersättning såväl för den säregna och fordrande tjänstgöring, vilken åligger flygpersonalen, som för de olycksfallsrisker, varmed flygtjänsten är förenad.

Såsom förut nämnts, har 1916 års riksdag ifrågasatt, dels huruvida flygtillägg vore den rätta formen för den tilläggsförmån, man velat bereda, eller om icke, åtminstone alternativt, tillförsäkrande av ersättningsbelopp i händelse av olycksfall borde förekomma, och dels huruvida icke de belopp, vartill flygtilläggen blivit bestämda, kunde tåla någon jämkning.

Med anledning härav har nu av marinförvaltningen och chefen för marinstaben föreslagits, att särskilda flygarvoden måtte tilldelas

flygbåtförare (även värnpliktiga), som erhållit flygcertifikat, med 125 kronor för varje påbörjad kalendermånad av anställningstiden och flygbåtmaskinist med 60 kronor för varje påbörjad sådan kalendermånad. Vidare hava myndigheterna hemställt, att flygbåtförare skulle under vissa villkor erhålla flygpremie intill ett belopp av högst 160, resp. 100 kronor för en och samma kalendermånad samt, såvitt de vore officerare på stat, ekiperingshjälp med 400 kronor, men eljest flygkläder in natura. I visst fall skulle även utgå en särskild utbildningspremie av 1,000 kronor. Flygelever skulle av här ifrågavarande förmåner endast erhålla flygkläder in natura. Sådana skulle jämväl tillhandahållas flygbåtspanare, vilka därjämte skulle äga uppbära flygpremie med 5 kronor för flygtimme, dock högst med 15 kronor för dag och 100 kronor för kalendermånad, såväl under utbildnings- som tjänstgöringstid. Samtliga sålunda förordade avlöningsförmåner hava föreslagits att utgå av anslaget till flottans krigsberedskap och övningar. Slutligen hava myndigheterna uttalat sig för att, förutom nu nämnda förmåner, särskild ersättning för olycksfall under flygning borde beredas flygpersonalen. I sistnämnda hänseende har emellertid något utarbetat förslag icke avgivits av myndigheterna.

På sätt jämväl av 1916 års riksdag i dess förenämnda skrivelse förutsatts, finner jag erforderligt, att särskild ersättning, utöver eljest utgående avlöningsförmåner, tillerkännes den till marinens flygväsende hörande personalen. Den mångsidiga användning i krigets tjänst, som flygvapnet under kriget visat sig äga — för spaning, eldledning, bombkastning och avvärjande av anfall från luftfartyg m. m. — och den synnerligen snabba utveckling, som vapnet därunder genomgått, har på ett övertygande sätt påvisat nödvändigheten för vårt sjöförsvar därav, att marinens flygväsende blir i bästa möjliga mån tillgodosett med hänsyn till såväl materiel som personal. Anskaffning av tidsenlig materiel bör därvid gå jämsides med vidtagande av sådana åtgärder, som bereda trygghet för en god rekrytering och utbildning av den personal, som skall handhava denna materiel. Ett led i dessa åtgärder synes mig vara att genom särskilda avlöningsförmåner bereda lämplig gottgörelse för flygtjänsten med hänsyn till tjänstens krävande beskaffenhet och de risker, som äro förbundna med dess utövning.

De av marinförvaltningen och chefen för marinstaben förordade grunderna för ifrågavarande särskilda avlöningsförmåner — flygarvoden, flygpremier, utbildningspremier och ekiperingsbidrag — stå i nära överensstämmelse med av arméförvaltningen tillstyrkta och av Kungl.

Maj:t (propositionen nr 72 till innevarande års riksdag) gillade avlöningsprinciper med avseende å den till arméns flygväsande hörande personalen. För min del finner jag dessa grunder för nu rådande förhållanden lämpligt avvägda; och har jag följaktligen icke något att därvid erinra. Jag anser mig dock i detta sammanhang böra såsom min åsikt framhålla, att det nuvarande sättet för ordnandet av bemanningen å flygbåtarna kan, sedan ytterligare erfarenhet vunnits, komma att undergå jämkningar, vilka emellertid icke torde bliva av beskaffenhet att inverka på den föreslagna uppdelningen av avlöningsförmånerna. Ifrågavarande avlöningsförmåner synas lämpligen böra tillämpas från och med år 1918, vid vilken tid de nu medgivna flygtilläggen skulle upphöra att utgå.

Enligt myndigheternas mening skola omförmälda avlöningsförmåner bestridas av anslaget till flottans krigsberedskap och övningar. I avseende härå är emellertid att märka, att det nu medgivna flygtillägget, såvitt angår den till kustartilleriet hörande flygpersonalen, jämlikt nådigt brev den 14 juli 1916 utgår av anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar. Att även kostnaderna för de nu föreslagna särskilda avlöningsförmånerna för marinens flygpersonal böra, allteftersom personalen tillhör flottan eller kustartilleriet, bestridas av flottans, resp. kustartilleriets övningsanslag, lär vara givet.

Myndigheterna hava i samband härmed meddelat, att ett bifall till det av dem framlagda förslaget ej komme att göra någon nämnvärd ökning av flottans övningsanslag erforderlig. För uträknande av storleken av de ökade kostnader, som av förevarande förslags genomförande skulle föranledas, har verkställts en närmare undersökning, vilken givit vid handen, att ökningen, såvitt angår flottans övningsanslag, torde vid flygövningarnas bedrivande enligt en av chefen för marinstaben den 8 november 1916 uppgjord normalplan för flottans krigsberedskap och övningar kunna beräknas till omkring 5,000 kronor årligen. Detta jämförelsevis ringa belopp lär icke för närvarande behöva föranleda höjning av nämnda anslag. Vad beträffar utgifterna för förslagets tillämpning med avseende å den till kustartilleriet hörande flygpersonalen, har någon merkostnad i detta hänseende beräknats icke uppkomma.

Med myndigheterna är jag även ense därom, att flygpersonalen bör komma i åtnjutande av ersättning för under tjänsten inträffade olycksfall. Något utarbetat förslag i sådant hänseende har emellertid, såsom förut nämnts, icke avgivits av myndigheterna. Av förutnämnda, den 23 sistlidna februari avlåtna propositionen nr 72 till innevarande

års riksdag inhämtas, att dåvarande chefen för lantförsvarsdepartementet, såvitt anginge arméns flygpersonal, ansett sig icke kunna göra något närmare uttalande rörande ett av arméförvaltningen härutinnan framställt förslag, utan funnit ytterligare utredning angående grunderna för olycksfallsersättningsens beräkning böra verkställas, innan denna fråga underställdes riksdagens prövning. Den av bemälda departementschef sålunda uttalade uppfattningen om lämpligheten av ett uppskov med nämnda fråga i avvaktan på vidare utredning finner jag mig, i vad beträffar marinens flygpersonal, böra biträda.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att personal, tjänstgörande vid marinens flygväsende, må, utöver densamma enligt stat och författningar tillkommande avlöningsförmåner, från och med år 1918 komma i åtnjutande av särskilda förmåner i enlighet med av mig tillstyrkta grunder.

Till denna departementschefens hemställan, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, tacktes Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle proposition till riksdagen avlätas av den lydelse, en vid detta protokoll fogad bilaga utvisar.

Ur protokollet:

W. G. Stiernstedt.
